

Adroddiad i:	Pwyllgor yr Iaith Gymraeg
Dyddiad y Cyfarfod:	2 Mai
Aelod/Swyddog Arweiniol:	Huw Hilditch Roberts / Nicola Stubbins
Awdur yr Adroddiad:	Gareth Watson – Arweinydd Tîm - Rheoli Cyfathrebu ac Ymgyrchoedd Rheolaeth
Teitl:	Strategaeth Iaith Gymraeg 2017-2022

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn ynglŷn â'r Strategaeth Iaith Gymraeg.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Rhoi diweddariad i'r aelodau ar gynnydd a wnaed gyda'r Strategaeth Iaith Gymraeg.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Nodi cynnwys yr adroddiad.

4. Manylion yr Adroddiad

Mae cryn dipyn o waith wedi'i wneud yn Sir Ddinbych yn yr ymdrechion i ymateb yn bositif i newidiadau mewn deddfwriaeth iaith. Mae Mesur yr Iaith Gymraeg (Cymru) 2011 wedi galluogi'r Llywodraeth i sefydlu safonau'n ymwneud â'r Iaith Gymraeg ac mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i'r Cyngor Fabwysiadu Strategaeth Iaith Gymraeg, fel rhan o'i ymateb i'r Safonau.

Mae'r Cyngor wedi ymateb yn gadarnhaol i'r ddeddfwriaeth newydd ac wedi gwneud ymrwymiad i gynnwys y Safonau Iaith Gymraeg a datblygu diwylliant ac ethos dwyieithog o fewn y Cyngor.

Mae'r Strategaeth yn amlinellu ymrwymiad y Cyngor tuag at hyrwyddo'r Iaith Gymraeg a hwyluso ei defnydd o fewn y sir.

Yr uchelgais yw atal y gostyngiad yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn Sir Ddinbych. O ganlyniad, rydym yn cynnig i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn Sir Ddinbych drwy 0.5% dros y pum mlynedd nesaf, gyda'r bwriad o ystyried targed tymor hirach i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg dros y 15 mlynedd nesaf.

Bydd y Cyngor yn cyflawni prif elfennau'r strategaeth hon trwy weithio'n strategol ac ar y cyd â llu o sefydliadau cymunedol i brif-ffrydio'r Iaith Gymraeg ymhellach i ddarparu gwasanaethau a sicrhau ei fod yn ystyriaeth hanfodol mewn prosiectau, strategaethau a chynlluniau gwaith yn y dyfodol.

Mae pum maes allweddol ar gyfer datblygu a amlygir yn y strategaeth:

- Thema 1: Cynllunio Strategol yr Iaith Gymraeg yn Sir Ddinbych
- Thema 2: Plant a Phobl Ifanc
- Thema 3: Cymunedau
- Thema 4: Busnes a'r economi
- Thema 5: Gweinyddiaeth fewnol o fewn y Cyngor

Mae'r pum thema hyn yn deillio o ymchwil helaeth a wnaed ar ran yr awdurdod.

Isod mae crynodeb o'r camau a gymerwyd eisoes fel rhan o'r Strategaeth:

- Mae Fforwm Iaith y Sir wedi cytuno ar Gylch Gorchwyl, cyfrifoldeb ac aelodaeth diwygiedig. Mae'r prif ffocws ar gydweithio ac mae pob sefydliad yn glir o ran yr hyn a ddisgwylir ganddynt.
- Mae'r Cyngor a'i brif bartneriaid wedi ymateb yn gadarnhaol i'r Safonau Iaith Gymraeg, er budd ehangach yr iaith Gymraeg yn Sir Ddinbych. Mae'r Cyngor yn adolygu effaith llunio polisïau a phenderfyniadau ar yr iaith Gymraeg a chymunedau ac mae yna broses i ystyried effaith gadarnhaol, negyddol a niwtral penderfyniadau.
- Mae holl bartneriaid ar Fforwm Iaith y Sir yn marchnata argaeledd cyrsiau iaith Gymraeg yn y gymuned.
- Mae'r Fforwm Iaith yn sicrhau presenoldeb mewn digwyddiadau mawr ar draws y sir i hybu'r iaith Gymraeg. Maent yn cynnwys Sioe Dinbych a Fflint, carnifalau mewn trefi a'r Sioe Awyr. Mae pob partner yn traws-hyrwyddo digwyddiadau drwy gyfryngau cymdeithasol a gwefannau.
- Mae ymgyrch wedi'i lansio i hybu addysg cyfrwng Gymraeg yn Sir Ddinbych.
- Mae'r Sir yn gweithredu'r Fframwaith Mwy Na Geiriau yn llwyr ar draws y sir, i sicrhau y gall pobl gael mynediad i gyngor a gwybodaeth iechyd a lles yn y Gymraeg.
- Mae cynllun cyfeillio a mentora'r Cyngor wedi'i ail-lansio.
- Sefydlu a gweithredu'r Pwyllgor Iaith Gymraeg.
- Mae Hyrwyddwyr yr Iaith Gymraeg yn parhau i weithredu fel llysgenhadon yr iaith Gymraeg ar draws y sir.
- Mae holl gyrsiau Gymraeg, gan ddarparwyr lleol a'r Coleg Gymraeg Cenedlaethol yn cael eu hybu ymhlith staff.
- Cynhelir arolwg sgiliau iaith staff yn flynyddol a bydd yn cael ei ailadrodd yn fuan.

- Mae holl siaradwyr Cymraeg a dysgwyr nawr yn gallu cael mynediad i becynnau Microsoft Word a Cysill/Cysgair.
- Mae sesiynau Gloywi Iaith wedi eu trefnu ar gyfer staff.
- Mae mewnrwyd y Cyngor yn gwbl ddwyieithog.

Mwy Na Geiriau

Mae eitemau rheolaidd am yr iaith Gymraeg, adnoddau a gwybodaeth am amrywiol gyrsgiau hyfforddi am ddim (Ymwybyddiaeth Iaith a'r 'Cynnig Rhagweithiol') yn cael eu cynnwys yn newyddlen Partneriaeth Datblygu Gweithlu Gofal Cymdeithasol a ddsberthir i'r holl ddarparwyr yn Sir Ddinbych. Mae hwn wedi cynnwys gwybodaeth am y Diwrnod Shwmai a Dydd Miwsig.

- Mae gwybodaeth am yr iaith Gymraeg a'r Cynnig Rhagweithiol hefyd wedi'i chynnwys yn y cyfarfod croesawu staff newydd sy'n ymuno â'r Adran ac i fyfyrwyr Gwaith Cymdeithasol yn ystod cyfarfod sefydlu. Yn ogystal, rhoddwyd cyflwyniad ar y "Cynnig Rhagweithiol" i dros 300 o staff o'r Gwasanaethau Cymorth Cymunedol. Mae AD Corfforaethol yn mapio sgiliau iaith staff CSDd ar I-Trent ar hyn o bryd ac mae'r proffil cymuned iaith Gymraeg wedi'i baratoi ar gyfer CSDd (diweddarwyd gan yr Adroddiad Asesu Poblogaeth a gynhyrchwyd o dan adran 14 o'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.
- Mae cynllun cyfaill a sesiwn anffurfiol "Siarad siop a phaned" wedi'i gyflwyno i gynig cefnogaeth ychwanegol rhwng gwersi i gynyddu hyder staff i siarad Gymraeg o fewn yr Adran.

Mae ein holiadur profiad y cwsmer yn monitro a yw pobl wedi derbyn gwasanaethau yn eu dewis iaith. Mae'r canlynol wedi'i dynnu o'r dadansoddiad o'r arolwg 'Dweud eich dweud' sy'n ymwneud â'r cwestiwn: 'Roeddwn yn gallu cyfathrebu yn yr iaith a ffeirir gennyf'.

Roedd 424 o ymatebwyr wedi ateb y cwestiwn hwn, 99% yn gallu cyfathrebu yn eu dewis iaith.

Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg – Diweddariad ar y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg

Mae'r cydweithrediad agos yn parhau rhwng partneriaid i ddatblygu'r gefnogaeth a'r cyfleoedd sydd ar gael ymhellach.

Mae'r gefnogaeth a'r cydweithio gyda Mudiad Meithrin yn parhau ac yn llwyddiannus.

Byddwn yn parhau i weithio ar brosiectau presennol ac yn datblygu ymhellach yn y misoedd i ddod.

Ar hyn o bryd mae 73% o ysgolion cynradd yn cynnig 50% neu lai o addysg drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg bellach wedi'i gymeradwyo gan Lywodraeth Cymru a bydd yn cael i gyflwyno i Gabinet Cyngor Sir Ddinbych ym mis Mai 2018.

Mae'r awdurdod lleol wedi lansio "Cymraeg Campus" ym mhob ysgol categori 4 a 5 sydd wedi sicrhau bod proffil yr iaith Gymraeg wedi cynyddu. Bydd yr ysgolion yn ymgeisio am gydnabyddiaeth gwobr efydd ac yn cael eu hasesu ar y camau a gymerwyd ganddynt.

Mae yna gymhwysiad i holl staff mewn ysgolion gwblhau archwiliad o sgiliau iaith. Defnyddir y data hwn i dargedu ysgolion a staff i ddatblygu addysg cyfrwng Cymraeg ymhellach

Derbyniodd yr awdurdod hwb mawr y llynedd wrth i ysgolion cyfrwng Cymraeg i gyd lwyddo i ennill y Siarter Iaith Arian. Mae'r ysgolion i gyd bellach yn ymgeisio i gyflawni'r wobwr aur sy'n hynod heriol. Bydd ysgolion yn cael eu hasesu yn y dyfodol agos i weld a ydynt wedi ennill y wobwr aur.

Mae cynllun marchnata sy'n hybu addysg cyfrwng Cymraeg wedi'i lansio. Bydd llyfryn marchnata yn cael ei gyhoeddi yn y dyfodol agos i godi ymwybyddiaeth am fanteision dwyieithrwydd.

Cynhaliwyd sesiwn i Lywodraethwyr ar ddatblygiadau mewn addysg cyfrwng Cymraeg a'r disgwyliadau i gyrraedd miliwn o siaradwyr ar 15 Mawrth, 2018.

Datblygu'r economi

Cynhaliwyd cyfres o fentrau i hybu'r iaith Gymraeg ymysg busnesau'r sir.

Maent yn cynnwys rhaglen hyfforddiant peilot i fusnesau Sir Ddinbych ar ddwyieithrwydd. Cysylltwyd â'r sawl a gymerodd ran yn Cymraeg mewn Busnes gan Iaith Cyf ar gyfer hyfforddiant pellach fel rhan o'r prosiectau dysgu pellach a gynhelir ganddynt.

Cynhaliwyd sesiynau ar gyfer busnesau ar sut i gynyddu eu defnydd o'r Gymraeg ar gyfryngau cymdeithasol.

Mae busnesau wedi derbyn dogfen briffio ar fanteision dwyieithrwydd.

Mae enghreifftiau o arfer da ynglŷn â darpariaeth iaith Gymraeg mewn busnes wedi'i hybu drwy'r cyfryngau lleol, ar gyfryngau cymdeithasol ac mewn cyhoeddiadau corfforaethol.

Mae cefnogwyr busnes yn gweithredu fel llysgenhadon yr iaith Gymraeg yn y sir.

Y Camau Nesaf:

- Ymgyrch mewnol newydd i gyflwyno gofynion y Strategaeth.
- Cyflwyno sesiynau Gloywi Iaith i staff.
- Gweithredu'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg newydd.
- Datblygu Pecyn Croeso i deuluoedd newydd sy'n symud i'r sir

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r penderfyniad yn cyfrannu at ddatblygu'r iaith Gymraeg a diwylliant, sy'n sail i Gynllun Corfforaethol y Sir.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes yna gyllideb ar gyfer datblygu'r Strategaeth Iaith Gymraeg ac mae unrhyw gostau'n cael eu hamsugno drwy gyllidebau gwasanaeth presennol. Mae yna oblygiadau o ran adnoddau. Mae'r gwaith yn cael ei gydlynu gan yr Arweinydd Tîm – Cyfathrebu a Rheoli Ymgyrchoedd, gyda chefnogaeth gan y Swyddog Iaith Gymraeg: Mae gwaith wedi'i ddyrannu i swyddogion eraill fel rhan o'r Strategaeth.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

Er nad oes angen Asesiad o'r Effaith ar Les ar gyfer yr adroddiad hwn, mae'n werth nodi rhai o'r prif fanteision mewn perthynas â Deddf Lles a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a'r Safonau Iaith Gymraeg.

Un o brif elfennau'r Ddeddf Lles a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yw: "Cymru â diwylliant bywiog a iaith Gymraeg ffyniannus: Cymdeithas sy'n hybu ac yn diogelu diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg, ac sy'n annog pobl i gymryd rhan yn y celfyddydau, chwaraeon a hamdden."

Mae gan y Cyngor hefyd rôl drwy'r Safonau Iaith Gymraeg i hybu cyfleoedd i gymunedau lleol gyfrannu at weithgareddau Cymraeg.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi eu cynnal gyda'r Pwyllgor Archwilio ac eraill?

Cynhaliwyd ymgynghoriadau gyda'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac Aelodau'r Cabinet. Cafodd y Strategaeth ei chymeradwyo gan y Cabinet ym mis Mawrth 2017.

9. Pa risgiau sydd yna ac oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Y prif risg yw enw da'r awdurdod, ac rydym eisoes wedi gwneud ymrwymiad yn ein Strategaeth Iaith Gymraeg a thrwy'r Safonau Iaith Gymraeg.